

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถต่าง ๆ ที่จะทำให้การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 2) จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2533 : บทนำ) และการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้น ต้องเป็นการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องและเกื้อกูลต่อชีวิตจริง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนทำให้ ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกหวงแหน และภาคภูมิใจในท้องถิ่น อันนำไปสู่ความ ต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในที่สุด (กรมวิชาการ, 2539 : คำนำ) และสิ่งที่จะนำและกำกับให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพได้ผลดี ที่สุด คือ หลักสูตร ดังที่ กิตติมา ปรีดีติติก (2532 : 59) กล่าวว่า “หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในระบบการศึกษา การจัดการศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับเรื่องของหลักสูตร เพราะ หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจในการดำเนินงาน การจัดการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับ ความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมของจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน” ฉะนั้นทั้งผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนา และปรากฏในระยะต่อมาที่ได้ นำ มาใช้เป็นวัดดูabinในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม เกิดปัญหาด่าง ๆ อันเป็นผลพวงของการพัฒนา การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอพยพโยกย้ายถิ่นมากขึ้นตามลำดับ ปัญหา โรคภัยไข้เจ็บจากพิษสารหนูในสภาพแวดล้อม (ฮารี สุวรรณมณี, 2533 : 2) ปัญหาการว่างงาน การสูญสลายของวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาที่สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนา ที่ขาดความยั่งยืน ในขณะที่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นยังประสบปัญหาและอุปสรรคดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 319) อุส่าห์ พาสกุล (2531 : บทคัดย่อ) ปราณี เป็ยมคส์ (2536 : บทคัดย่อ) อรัญ ก้วพานิช (2535 : 91) เพ็ญจันทร์ ธนาวิภาส (2536 : 137-142) และสำนักงาน สามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช (2539 : 3) กล่าวสรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ครูและบุคลากรทางการศึกษา ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (2539 : 4) ได้ระบุว่า แม้ตามหลักสูตรแผนใหม่ได้มุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่เน้นทักษะ กระบวนการ เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และสื่อการสอน แต่ใน ทางปฏิบัติครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น นอกจากนี้จากการสรุปผลการ สัมมนาในระดับภูมิภาคเรื่องแนวคิด ทิศทาง และแผนพัฒนาของประชาชนในช่วงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-พ.ศ.2544) พบว่าระบบหลักสูตรการสอนมุ่ง พัฒนาคนเพื่อธุรกิจ อุตสาหกรรม มากกว่าชนบทและภาคเกษตร ไม่สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538 : 5)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2539 เป็นต้นมา เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และพัฒนาคุณภาพทางการ ศึกษา โดยแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 2) ได้กำหนดไว้มี 4 ด้าน กล่าวคือ 1) การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา 2) การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และ 4) การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวกับการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่ง สอดคล้องกับแนวนโยบาย 10 ประการ ของการปฏิรูปการศึกษาที่ระบุว่า “องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการหรือด้านบริหาร โดยเฉพาะให้ประชาชนและ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับ สภาพท้องถิ่น” ซึ่งสอดคล้องกับทิวชัย ดันศิริ (2539 : 15) กล่าวว่า แนวทางการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องกระจายความรับผิดชอบ ในการจัดการศึกษาให้หน่วยงานในระดับท้องถิ่นรับผิดชอบ มากขึ้น ในทำนองเดียวกันสิปปนนท์ เกตุทัต (2539 : 8-9) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาว่า จะต้องกระจายงบประมาณ ไปสู่ชนบทมากยิ่งขึ้น โดยครูและผู้บริหารต้องช่วยกันประสานให้เกิด การเรียนรู้ทั้งในวงการศึกษาและชุมชน เพราะปัญหาของการจัดการศึกษาไทยยังมีข้อบกพร่องใน การดำเนินการ และยังไม่สอดคล้องกับความแตกต่าง ความหลากหลายของท้องถิ่น

จากสภาพการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า รัฐได้ให้ความสำคัญต่อแนวทางการจัดการ ศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและชุมชนมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งปรากฏเด่นชัดในนโยบายการ

พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในครอบครัวและชุมชนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539 : 45) ที่ระบุว่า “กระจายอำนาจการจัดการศึกษาโดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับมากขึ้น โดยให้ชุมชนสามารถกำหนดรายละเอียดหลักสูตร คำรา อุปรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ภายใต้การกำหนดมาตรฐานทางคุณภาพของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ”

ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะเป็นข้อกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ประชากรมีมาตรฐานทางการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน แต่คณะผู้จัดทำหลักสูตรกลาง หรือหลักสูตรแม่บท ได้วางแนวทางเอาไว้ว่า เพื่อความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งกรมวิชาการ (2539 : 1) ได้ขยายแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ว่า “กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร” โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับรายละเอียดของเนื้อหา ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน หรือจัดทำเนื้อหารายวิชาขึ้นใหม่ โดยที่กรมวิชาการ (2536 : 9) กำหนดความมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพันในท้องถิ่นของตน มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ได้แก่ เขตการศึกษา จังหวัด กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน

ในทำนองเดียวกันหลักสูตรที่ดีต้องสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังที่วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533 : คำนำ) กล่าวสนับสนุนว่า การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นภารกิจที่น่าสนใจ และท้าทายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่จะจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน ในขณะที่สุพลธ์ วงศ์สินธ์ (2538 : 34) ให้ทัศนะว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จะต้องเป็นผู้นำในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่วัลลภ กันทรัพย์ (2539 : 18) และสุชาติ วงศ์สุวรรณ (2527 : 20) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตรการศึกษาต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยใช้ความรู้ แนวคิด หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีทางชาวบ้านมาให้ความรู้ และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเน้นการเรียนรู้ ควบคู่กับการปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรักความผูกพันต่อท้องถิ่นของตน มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง

จนสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ที่กำหนดว่า “การศึกษาเพื่อชีวิตที่ทำประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะสังคมท้องถิ่นของตนเอง”

ส่วนในด้านวิธีการดำเนินการนั้น สงัด อุทรานันท์ (2532 : 312-313) กล่าวถึงบทบาทของครูต่อการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีวิธีดำเนินการได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) การปรับหลักสูตรกลางให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และ 2) การพัฒนาหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อเสริมหลักสูตรแกนกลาง โดยกรมวิชาการ (2536 : 8) กล่าวว่า ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดของเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงรายละเอียดของเนื้อหา จัดทำรายวิชาที่สนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่น

ในขณะที่สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและควบคุมการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้รับนโยบายจากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 35 โรงเรียน (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2539 : 3) แต่จากการติดตามการดำเนินงานด้านการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน พบว่า ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนแบบเดิม ขาดการบูรณาการการสอนที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ชีวิต และชุมชน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับใด มีปัญหาอะไร อย่างไร รวมทั้งมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นการตอบสนองจุดเน้นสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง และการวิจัยนี้ เป็นศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน กล่าวคือ เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำผลการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรการเรียน การสอน การอบรม พัฒนานักเรียนให้สามารถนำความรู้ ความสามารถ และทักษะ ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนาท้องถิ่นของตน บนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ของท้องถิ่นและชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่องสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้
  - 1.1 การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
  - 1.3 การเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
  - 1.4 การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
  - 1.5 การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการฝึกอบรม ระดับชั้นที่สอน ขนาดโรงเรียน และกลุ่มวิชาที่ สอนที่แตกต่างกัน
3. เพื่อรวบรวมปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สมมติฐาน

1. อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรม เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีระดับ การปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่ผ่านการฝึกอบรม
2. อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีระดับการปฏิบัติการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมากกว่าอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน

4. อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนในกลุ่มวิชาที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแตกต่างกัน

ความสำคัญและประโยชน์

การวิจัยเรื่องสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อผู้วิจัย ผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ด้านความรู้ที่ได้รับ

1.1 ได้ทราบระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 ได้ทราบผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมและไม่ผ่านการฝึกอบรม เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับชั้นที่สอนต่างกัน ขนาดโรงเรียนที่สอนต่างกัน และกลุ่มวิชาที่สอนต่างกัน

1.3 ได้ทราบปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนดังกล่าว

2. ด้านการนำไปใช้

2.1 เป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรทุกฝ่าย โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษา หน่วยงานนิเทศก์สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักพัฒนาการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 3 ได้ใช้ผลการวิจัยไปประกอบในการแก้ปัญหา ปรับปรุงพัฒนา วางแผนการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้า หรือวิจัยเพิ่มเติม เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสนองตอบนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) และแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน 5 ด้าน คือ

- 1.1 การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
- 1.3 การเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- 1.4 การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
- 1.5 การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร

2. ขอบเขตของประชากร

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้ดำเนินงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา ในปีการศึกษา 2539 จำนวน 35 โรงเรียน ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 1,340 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973 : 727-728 อ้างถึงใน ประคอง กระณสุต, 2538 : 11) ได้กลุ่มตัวอย่างอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 309 คน และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ในการวิจัยนี้ คือ

3.1.1 การฝึกอบรม จำนวนเป็น 2 ระดับ คือ

3.1.1.1 ผ่านการฝึกอบรม

3.1.1.2 ไม่ผ่านการฝึกอบรม

3.1.2 ระดับชั้นที่สอน จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ

3.1.2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3.1.2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1.3 ขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2532 (กรมสามัญศึกษา, 2532 : 1) คือ

3.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน)

3.1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 500-1499 คน)

3.1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 1500 คนขึ้นไป)

3.1.4 กลุ่มวิชาที่สอน จำแนกเป็น 5 กลุ่ม ตามลักษณะกลุ่มวิชาของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) คือ

3.1.4.1 กลุ่มวิชาภาษา

3.1.4.2 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

3.1.4.3 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

3.1.4.4 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ

3.1.4.5 กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ในการวิจัยนี้ คือ ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกออกเป็น 5 ด้าน คือ

3.2.1 การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแม่บทและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.2.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

3.2.3 การเลือกใช้ลักษณะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

3.2.4 การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

3.2.5 การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขการใช้หลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องสภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัด นครศรีธรรมราช มีศัพท์เฉพาะที่นิยามไว้ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติ หมายถึง ระดับการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามความเป็นจริงของ อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งกำหนดระดับการปฏิบัติดังนี้
  - มากที่สุด หมายถึง การปฏิบัติทุกครั้ง หรือเกือบทุกครั้ง เมื่อเทียบเป็นร้อยละจะได้ ร้อยละ 81-100
  - มาก หมายถึง การปฏิบัติไม่ทุกครั้งแต่ค่อนข้างมาก เมื่อเทียบเป็นร้อยละ จะได้ร้อยละ 61-80
  - ปานกลาง หมายถึง การปฏิบัติและไม่ปฏิบัติเท่า ๆ กัน เมื่อเทียบเป็นร้อยละ จะได้ ร้อยละ 41-60
  - น้อย หมายถึง การปฏิบัติน้อยกว่าไม่ปฏิบัติ เมื่อเทียบเป็นร้อยละ จะได้ร้อยละ 21-40
  - น้อยที่สุด หมายถึง การปฏิบัติบ้างเพียงเล็กน้อย หรือการไม่ได้ดำเนินการใด ๆ เลย เมื่อเทียบเป็นร้อยละ จะได้ร้อยละ 1-20
2. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการปรับปรุงหลักสูตร หรือจัดทำหลักสูตรเสริม หลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่แล้วให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของสังคม วัฒนธรรม และ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป
3. หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง ส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน จังหวัด หรือเขตการศึกษาดำเนินการในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
4. สภาพท้องถิ่น หมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งที่มีแผนงาน โครงการ องค์กรคณะบุคคลบริหาร งานเป็นของตนเอง ในการศึกษาวิจัยนี้หมายถึงเฉพาะสภาพท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช

5. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้ดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในปีการศึกษา 2539 จำนวน 35 โรงเรียน
6. อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้ดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในปีการศึกษา 2539
7. การฝึกอบรม หมายถึง การมีประสบการณ์อบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรม จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผ่านการฝึกอบรม และไม่ผ่านการฝึกอบรม
8. ระดับชั้นที่สอน หมายถึง ระดับชั้นที่อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกออกเป็น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
9. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ความใหญ่เล็กของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จำแนกตามจำนวนนักเรียนซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็กมีนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน ขนาดกลางมีนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน และขนาดใหญ่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป (กรมสามัญศึกษา, 2532 : 1)
10. กลุ่มวิชาที่สอน หมายถึง กลุ่มวิชาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งจำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ